
ÇOCUK VE OKUMA KÜLTÜRÜ

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÖZTÜRK

Dr. Öğr. Üyesi Funda BULUT

Dr. Öğr. Üyesi Şahin ŞİMŞEK

© Copyright 2021

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-7451-86-4

Kitap Adı

Çocuk ve Okuma Kültürü

Editörler

Burcu ÖZTÜRK

ORCID iD: 0000-0002-4087-3370

Funda BULUT

ORCID iD: 0000-0002-7101-3496

Şahin ŞİMŞEK

ORCID iD: 0000-0003-4433-0004

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

EDU029020

DOI

10.37609/akya.560

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖN SÖZ

Niçin Okuma Kültürü Programı?

Çok bileşenli ve çok boyutlu olduğu kadar her dönemde değişkenleri farklılaşan bir alan, çocuk ve okuma kültürü. Söz konusu tema ve içeriğin çocukla ilgili en önemli yönü ise 'değişen çocuk algısı'dır. Kuşaklararası algı zamana ve döneme göre değiştiği için okuma kültürü bileşenlerinin içerikleri de değişebiliyor. Yarım yüzyılda temel değişim bir yanda yazı kültüründe, diğer yanda okuma kültürünün boyutlarında gerçekleşiyor. Her iki boyutu en çok etkileyen ise hiç kuşkusuz yazı kültüründen önce erken çocukluk döneminde başlayan görsel okuma sürecidir.

Medya toplumunda çocuk ve okuma kültürü bileşenleri arasına görsel okumayı dâhil etmeden okuma kültürü becerilerinin kazandırılmasına yönelmek madalyonun bir yüzüne bakmak anlamına gelir. Bugün artık bebeklik dönemiyle başlayan görsel okuma süreçleri yazı kültürüne geçişi öngören okuma kültürünün amacı, yöntemi ve işlevini de yeni boyutlara taşımış oldu. Bu nedenle yeni nesil okuma kültürü kozasının ilk başat belirleyicisi görsel okuma becerisidir.

Çağımızda geleneksel, modern ve postmodern çocukluğu dönüştüren en etkili sosyalleşme enstrümanı, popüler çocuk kültürü ve çocuk modernleşmesidir. Çocuk modernleşmesinin itici gücü olan medya ve çocuk medyası geleneksel okuma kültürünü etkileyen birincil odak durumuna dönüşmekte gecikmedi.

Yazı kültürü ile okuma becerisi kazandırmada okuduğunu anlama, okudukları üzerinde düşünme-sinama ve eleştiri-sorgulama becerisi edinme amaçları değişmemiş olsa da bu amaçlara hangi araçlarla ve nasıl ulaşılabileceği daha belirleyici duruma gelmiştir. Çocuğun medyayla ilişkisinde ise erişim, analiz, değerlendirme ve üretim-katılım becerisi görsel okuma ve dolayısıyla da görsel okuryazarlığın edinilmesinde anahtar kavramlardır günümüzde. Çoklu okuryazarlığın, görsel okuma, temel okuryazarlık, medya ve çocuk medyası, bilişim teknolojileri ve dijital okuryazarlığı kapsadığı dikkate alındığında okuma kültürü bileşenlerinin evrildiğini fark etmemiz kolaylaşır.

Okuma kültürünün cılız olduğu toplumlarda medyanın günah keçisi ilan edilmesine niçin çekinceli yaklaşmamız gerektiği üzerinde tekrar düşünmeliyiz: Okuma-yazma becerilerinden önce görsel okuryazarlık düzeyi geliştirilmeden temel okuryazarlık gerçekleşse bile, okuma kültürü becerileri kazandırılması yeterli olamıyor yeni dünyada. Dijital çağda görsel

okuma ile yazı kültürü ilişkisi kurularak okuma kültürü becerileri eğitimi kazandırılması ise daha öncelikli duruma geldi. Bu noktada ilk ana soruyu sorabiliriz: Türkiye, dijital çağda çocuk ve okuma kültürü bileşenlerinin ilişkisini kurabilmiş midir? Sözü uzatmaya ve insanları yormaya gerek yok: Türkiye, örgün eğitimde ne görsel okuma ne de yazı kültürü ile çocuk ve okuma kültürü ilişkisini kuramamış bir ülke görüntüsü içindedir.

Çocuk ve okuma kültürü bağlamında ikinci ana sorumuza gelince: Türkiye, çocuk ve okuma kültürü sarmalını çözmeye nasıl yönelebilir? Yıllardır söylediğim ve yazdığım gibi; Türkiye, bebeklik döneminden ilk gençlik çağını ve yeni nesil medyalarla çoklu okuryazarlığı içine alacak şekilde hazırlanacak Okuma Kültürü Programı ile bu sarmalı çözmeye yönelebilir. Söz konusu program, görsel okuma, yazı kültürü ve çoklu okuryazarlık temelinde; örgün, yaygın ve sargın eğitimi kapsayacak boyutları da içermeli.

Öngördüğümüz Okuma Kültürü Programı, aile, medya, okul, toplum boyutlarını içereceği için, çocuk yanında her yaştan özneyi de içine almış olacak. Hiç kuşku yok ki söz konusu program, öğrenmenin çok kolaylaştığı, okul türü öğrenme oranının yüzde yirmi beşlere düştüğü, buna karşılık bilgiye erişimin kolaylaştığı dijital medya çağında ve taçkıran salgını sonrası ortaya çıkan çocuk algısını da dikkate alarak güncellenmeye açık bir yaklaşıma göre düzenlenmeli.

Okuma Kültürü Programı, önceliğin temel okuryazarlığa verileceği, geleneksel, görsel-işitsel, dijital, eleştirel ve evrensel okuryazarlık yanında çoklu medya eğitimine öncelik veren, örgün, yaygın ve sargın eğitim ile ilişkilendirilmiş, çok bileşenli-çok boyutlu ve okuma kültürü ekosistemine göre yapılandırılmalı. Program, çocuk algısı, çocuk kültürü, çocuk medyasından yararlanma yanında (yazılı, görsel-işitsel, elektronik ve dijital medya vd.) okul öncesi, çocuk ve ilk gençlik edebiyatının okuma kültürü kazandıran bütün türlerini belirleyen yol haritası işlevini de yerine getirmeli.

.....

Çocuk ve Okuma Kültürü kitabındaki yazıları gözden geçirirken yukarıda kısaca açılımına değindiğim ve önerdiğim MEB Okuma Kültürü Programı'nın Türkiye için temel ihtiyaçlardan biri olduğuna yönelik görüşlerimin doğrulandığını fark etmiş olmaktan dolayı memnun kaldım. Kitapta yer alan makaleleri kaleme alan genç araştırmacılarımızın her birini ayrı ayrı kutluyorum.

Han Çayırı Yolu Sokağı
Mustafa Ruhi Şirin
7 Ağustos 2021

İÇİNDEKİLER

1. Bölüm	Okuma Kültürünün Gelişimi	1
	Ahmet BAŞKAN	
2. Bölüm	Okuma Kültürü Edindirmenin Dil Becerileri ile İlişkisi	11
	Erdost ÖZKAN	
3. Bölüm	Okuma Kültürü Edinme Sürecinin Son Basamağı: Evrensel Okuryazarlık	21
	Sedat KARAGÜL	
4. Bölüm	Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Çocukların Okuma Kültürü Edinme Sürecindeki Yeri ve Önemi	37
	Nevin AKKAYA	
5. Bölüm	Çocuk ile Yetişkini Buluşturan Okuma Kültürünün İlk Basamağı: Resimli Çocuk Kitapları	55
	Burcu ÖZTÜRK	
6. Bölüm	Çocuklara Okuma Kültürü Kazandırmada Çocuk Kütüphanelerinin Rolü ve Önemi	63
	Mehlika KARAGÖZOĞLU ASLIYÜKSEK	
7. Bölüm	Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk Edebiyatı ile Okuma Kültürü Oluşturmaya Yönelik Görüş ve Uygulamaları	71
	Serpil ÖZDEMİR	
8. Bölüm	Çocuk Eğitiminde Okuma Kültürü ve Medya	89
	Bilge BAĞCI AYRANCI	
9. Bölüm	Şair ve Yazarların Gözünden Âmin Alayından Falakaya Okuma Kültüründe Mahalle Mekteplerinin Yeri	103
	İbrahim ÖZEN	
10. Bölüm	Taş Basma Halk Hikâyelerinden Madde ve Kuwet'e: Hüseyin Cahit Yalçın'ın Okuma Kültürü Üzerine Bir Değerlendirme	129
	İsmail Alper KUMSAR	

11. Bölüm	Dante'den Fruę Ferruhzad'a: Ayla Kutlu'nun Okuma Kültürü zerine	141
	Funda BULUT	
12. Bölüm	Okuma Kültürü Edindirmede retken Kalemler: Kemalettin Tuęcu rneęi	163
	Şahin ŞİMŞEK	

YAZARLAR

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet BAŞKAN

Hitit Üniversitesi, Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi
ORCID iD: 0000-0003-4028-9067

Dr. Erdost ÖZKAN

Pamukkale Üniversitesi, Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi
ORCID iD: 0000-0002-4366-243X

Dr. Öğr. Üyesi Sedat KARAGÜL

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
ORCID iD: 0000-0003-1829-2809

Doç. Dr. Nevin AKKAYA

Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
ORCID iD: 0000-0001-7222-4562

Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÖZTÜRK

Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
ORCID iD: 0000-0002-4087-3370

Dr. Öğr. Üyesi Mehlika KARAGÖZOĞLU ASLIYÜKSEK

Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
ORCID iD: 0000-0003-1198-5872

Doç. Dr. Serpil ÖZDEMİR

Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
ORCID iD: 0000-0002-8063-8690

Doç. Dr. Bilge BAĞCI AYRANCI

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
ORCID iD: 0000-0002-9889-2777

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim ÖZEN

*İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
ORCID iD: 0000-0001-7707-5252*

Dr. Öğr. Üyesi İsmail Alper KUMSAR

*Düzce Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı
ORCID iD: 0000-0002-2172-4900*

Dr. Öğr. Üyesi Funda BULUT

*Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
ORCID iD: 0000-0002-7101-3496*

Dr. Öğr. Üyesi Şahin ŞİMŞEK

*Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
ORCID iD: 0000-0003-4433-0004*